

Интервю с Калин Янакиев

Как бихте се представили, ако се озовете пред аудитория, която изобщо не ви познава?

В този момент сега? При всички положения ще се представя като философ, автор на книги и към днешен ден ще се представя като богослов.

Кои автори ви бяха любими в гимназията?

В гимназията?

Да, малко назад Ви връщам..

Това е толкова назад, че почти касае друга личност. В гимназията аз не съм се занимавал с философия, освен че съм философствал, абсолютно неформално. В гимназията аз се изявях като поет, защото това правех, пишех стихотворения, затова всички мои любими автори бяха в кръга на различните съвременни български и чуждестранни поети. Веднага трябва да уговоря, че във времето, в което аз съм завършвал гимназия, огромна част от авторите, които после са ми станали любими и са ме интригували, бяха абсолютно недостъпни за нас. Ние практически не ги знаехме. Така че, ако в днешно време кажа кои са били любимите ми автори, рискувам да стана смешен и лековат за хора, които са израснали по-късно, защото те ще кажат „Нима неколцина бг поети, няколко руски и едва един-двама от световна величина, пишещи на западни езици, ви бяха любими? Тях ли само познавахте?“. Аз съвсем спокойно бих могъл да отговоря – да, защото ние няхмахме друг избор, не можехме да познаваме никой друг от големите имена, освен от идеологическите ругатни, които пишеха за тях от излизащите литературни или други списания от онова време. По парадокс, например, трябва да ви кажа, че ние си досъчинявахме автори като Кафка, Ален Роб-Грийе, защото можехме да прочетем за тях само колко реакционни са те и колко несъстоятелно пишат. За философия още по-малко можеше да се говори. Така че отговорът на този въпрос във всички случаи е подвеждащ. Ние се образовахме по-нататък, по-късно и минавайки през всичките трудности на събирани от тук-ттам книги, ксерокопирането им в нелегален порядък и т.н.

Вие кое училище сте завършили?

Аз съм завършил най-обикновена софийска гимназия. 19-та гимназия, която и до ден днешен мисля съществува някъде зад Руски паметник.

Значи вие казвате, че тогава още не се е проявил интересът към философията?

Да, понеже имам късмет да съм запазил тетрадки или нещо като дневници, които съм си водил тогава като гимназист. Гледам и с голяма затрогнатост виждам, че нерядко съм откривал велосипеда по страниците на тези дневници, разбира се, без да прозирам, че нещата, за които съм се замислял, са съвпадали със замисления на философи далеч преди това. В гимназията философия практически не се изучаваше. Предметът, който ние изучавахме, се наричаше

„Основи на комунизма” или нещо от този род и даваше бегли представи за философията. Беше един отблъскващ предмет.

А имаше ли някакви култови автори или групи, ако говорим за музика?

А, да. Практически с моето влизане в гимназията съвпада времето, в което роккултурата започна да прониква в България. И повечето от старите групи вече ни бяха известни. Но те също се споделяха в един неформален порядък. Малцина разполагаха с магнетофони лентови, малцина имаха възможност да се снабдяват с грамофонни плочи най-вече от Сърбия на тези групи. Но вярно е, че всеки, който имаше подобна заинтригуваност, вече се водеше като част от един по-свободолюбив народ. Самият аз не мога да определя за себе си още в гимназията коя ми е била любима група. Харесвам по-скоро симфоничен рок. Вангелис например. А любим автор... Трудно ми е да кажа. Лаская се от мисълта, че съм чел твърде много и тогава, затова не мога да отговоря на този въпрос, който обикновено е популярен и се задава на хора, които не четат много и им е лесно да кажат: Ето моя любим писател! Но няма да мога да отговоря.

А имаше ли някакъв култ тогава към автори? Скришно или явно?

Не бих казал. Не.

Имаше ли тогава около вас близки хора, които си позволяваха да критикуват властта?

Много малко и по-скоро ставаше дума за здраво презрение и подигравка към властта, защото до самия 9.11.1989 г. на никого през ум не му е минавало, че комунизмът може да свърши. Поради тази причина критика с претенции за отиване отвъд комунизма беше почти немислима. Хората с бистра съвест по-скоро знаеха, че са осъдени да живеят в съседство с един друг народ – на кариеристите, комсомолците, които тогава се наричаха партийци. И свободолюбивите хора, хората, които не искаха да имат нищо общо с това. Сега, вярно, че ако става дума за мен специално, аз съм си позволявал да критикувам властта. Открито при това. Но съм си получил заслуженото за това.

Но не съжалявате, предполагам?

Ни най-малко.

Вашият външен бунт по време на гимназията ли беше или по-късно?

От днешна гледна точка тези бунтове изглеждат смехотворни. Ставаше дума за това, че си позволявахме да ходим с дълга коса, а беше забранено, не ни пускаха в училище, а ние упорствахме, че слушахме тези групи, които не бяха никак добре приети от властта. Относно друг път на протести – не. Пак казвам – говоря обобщено. А ако говоря за себе си – да, аз съм вършил доста безумия, включително съм писал срещу властта. В края на краищата, аз бях достатъчно наивен и лекомислен по време на гимназията, а после и в казармата, за да ги пиша тези неща и да ги споделям после с хора, неподозирайки колко много са доносниците, както се оказва по-късно.

Сътрудничили ли сте на списания като „Редна реч”, „Пулс”?

Да. Литературните списания по онова време имаха своята строга йерархия. „Родна реч” беше списание за ученици, които пишат стихотворение или разкази. Нещо повече – по времето, когато бях гимназист, бях направо звездата на това списание. Получавах куп писма от най-различни девойки от страната, адресирани при това до училището, което не ми направи много добра услуга, и бях, да го кажем така, най-популярният пишещ ученик по онова време. За да пишеш във в. „Пулс”, това означава, че си много утвърден и много блестящ в „Родна реч”. Мисля, че едно-единствено стихотворение успях да публикувам все пак там. Преди отиването си в казармата. А по-нататък следваха списанията „Пламяк” и „Септември”. Там можех да публикувам, ако бях продължил да пиша като студент, което не се случи. Аз и влязох по-късно и престанах да пиша поезия и литература, а и там се изискваха по-големи компромиси, които изглежда и не съм бил склонен да направя. Така че, сътрудничил съм. И до ден днешен благодаря на Бога, че не се случи онова, което ми подготвяха, смятайки, че ми подготвят за мое добро, смятаха да ме изпратят в Съветската страна, в литературния институт „Максим Горки”, в който се произвеждаха професионални писатели. Слава Богу, аз бях, освен всичко друго, и голям калпазанин. Имах много поправителни изпити преди казармата. Успях да ги взема едва септември. И не отидох там. Ако бях отишъл там, естествено щях да угасна като поет. Защото това означава ти да учиш за поет, да се дипломираш като поет и цял живот да си поет, което значи да си изтерзан. Винаги си длъжен да си поет. Аз бях предпазен от това изпитание, изкушение. Влязох по-късно. След 2 години казарма и 2 години работа влязох в университета и фактически станах философ.

А, освен поезията, с някаква музика занимавали ли сте се, свирили ли сте ?

Не. Нищо такова. Музикално неграмотен съм.

Имали ли сте силни приятелски кръгове, в които се случваха интересни неща?

Да, имаше такъв кръг. Той се формира след гимназията, беше пак такъв – литературен. Събирахме се у дома, четяхме своите произведения един на друг, философствахме, разговаряхме. Тук има поне още един участник в този кръг.

Задържа ли се този кръг?

Не, не се задържа, защото той естествено се разпадна, след като момчетата влязоха в казармата, пък момичетата станаха студенти. Оказа се, че тези хора, които сме били, по-скоро ни е крепяло приятелството, отколкото някакви споделени литературни вкусове или литературни култури. Но с част от хората аз имам дълга биография, сложна. Извън този контекст.

А вие какво искахте да учите в университета?

В университета... аз, както ви казах, влязох по-късно. Тогава си получих заслуженото – първо в казармата, после живях две години отчаян и разбит, че бъдещето ми е фактически скършено, пиянствах, правих глупости, слава Богу, след две години ми дойде акълът в главата. Бях писал психология. Пак благодаря Богу горещо, че балът не ми стигна и влязох това, което писах на второ място. Защото не подозирах, разбира се, че психологията отдавна не е една

метафизическа наука или наука, която се занимава с душата, а една технизирана наука. При това, по онова време тя беше технизирана и изостанала едновременно, защото преподавателите бяха на равнището на Вилхелм Вунт, т.е. някъде началото на 20 в., т.е. вече не метафизическа, хем не и модерна. Имам немалко приятели, които нямаха този късмет. Влязоха психология и веднага се прехвърлиха философия, защото видяха, че е грешка това, което са направили. На мен просто тя ми беше спестена.

А когато влязохте философия, това ли беше нещото, което искахте?

Да, ситуацията беше такава: титулярите бяха все още дървени марксисти в огромната си част. Беше безспорно, че от тях няма какво да се научи. Веднага се разбираше. Но отношенията ни с тях бяха да ходим на лекции и на изпити. Техните кариеристични борби и вътрешни конфликти не ни интересуваха, техните състезания по марксистка ортодоксия не касаеха нас. Но, точно когато аз влязох, тези колеги, които сега са тук, малко по-възрастни от мен, бяха съвсем млади асистенти и те бяха съвършено различни. Така че, имаше едно изключително раздвоение. И ние общувахме главно с тях. И то даже не студент с асистент, много скоро тези формални общувания преминаваха в приятелски общувания.

Т.е. впечатленията от първи курс бяха положителни? Това ли беше, което очаквахте?

Аз влязох в университета със съзнанието, че ще ми е трудно, не съм достатъчно образован, но се оказа, че имах очевидно данни за тази работа. Така че, преживях много добре студентските си години.

Добре... делихте ли се на неформални групи?

Все още имаше... ако става дума за младежки субкултурни групи, все още имаше спомен за хипита. Е, ние бяхме хипари, да го кажем така. Повече от философстващите бяхме хипари, свободомислещи.

А имаше ли лидери сред вас?

Не в границите на младежката субкултура. Иначе в по-тесни кръгове – да.

А кои ви бяха любимите преподаватели и защо точно те?

Аз пак ще ви кажа, че те не бяха точно преподаватели, а асистенти. Асистентите водеха упражнения, и много по-съществената част от нашето общуване беше вън от университета. Изключително много увличаше Здравко Попов, с него имахме добро приятелство, което продължи доста дълго след това. Вече не съществува в голяма степен... С Цочо по-скоро винаги сме били равнопоставени. Малка е разликата във възрастта, а с него се познавах и отпреди студентските години, защото той също е поет. Чудесна комуникация сме имали с него. По-скоро бяхме съвсем близки. А много скоро почнах да споря и с Деян Деянов, който беше млад асистент. И така до днес.

А кое беше точно онова качество, онзи сегмент, който ви увлече по Здравко Попов например?

Склонността му да разсъждава върху метафизическото, откровено метафизически теми, несвързани с никаква марксистка тематика. Ще трябва обаче още отсега да ви кажа, че хора, които философски изключително силно са ми въздействали, са хора, които не са от факултета. Т.е., да кажем, аз имах много дълго приятелство с един човек, който и сега е известен, но в друга област – д-р Николай Михайлов – психиатър. Един от най-философски образованите хора според мен в страната. Той е психиатър по призвание, хвана се по едно време с политика. С него например и със Здравко Попов сме се събирали у д-р Михайлов и сме чели философски книги и сме философствали напоително. Имаше един друг, много добър и буквално завладян от френската философия и литература, Петър Петров, който беше маргинален преподавател някъде в Русе ли, Варна ли, не мога да си спомня, и който беше очарователен и отгоре на всичко с това, че беше болен от рак и боледуването му продължаваше дълго. Така че, той беше и лично мотивиран да философства. Идвал е на една-две Гьолечици, с него също съм разговарял дълго. И при Здравко Попов сме се събирали. Така че, общуванията с преподаватели от асистентския ранг бяха по-скоро по домовете им. Но иначе ние и бяхме много силен курс, самите студенти. Изключително много разговаряхме и философствахме помежду си. Така че, разговорите се случваха по-скоро извън университета – в определени частни пространства. Често пъти в контекста на някакъв симпозиум, който в никакъв случай не бива да бъде мислен като пианство, макар да беше съпроводен и с такива неща.

Т.е., вие реално сте били член на някаква неформална група?

Тази неформална група не се изживяваше като неформална група. От днешна гледна точка точно така трябва да я наречем – неформална група. После самият този семинар, който почна 83-та година, когато аз завърших – той започна предимно като семинар, бавно и постепенно се превърна в неформален кръг. Той вече е и някак си по-формализиращ, защото си има своя топос, своето определено време. Другите са били някак си по-оказионални. Събираме се еднoй си ден у Николай да кажем, у Здравко.

Кои бяха инициаторите за подобни обединения?

Като уговарям, че са били малки приятелски събирания, ще кажа, че, да кажем, че вече Гьолечица е създадено най-вече от Деян Деянов и кръг от хора, които вече не са тук. Те си бяха западни марксистки, от това се увличаха, пък Деян Деянов е широко скроен човек, макар че и той с марксистки уклони беше най-малкото. Но той е инициаторът на тая конференция. Тя не можеше да се предвиди, че ще стане такава дълга традиция. Никой не го предполагаше. По-скоро у тези организатори, у Деян Деянов и хората около него, имаше един непрекъснат страх, че това може да бъде провалено, забранено. Даже според мен имаше прекален страх, защото действително тук се събираха хора, които седяха по-долу в йерархията. Тук си позволявахме да говорим на теми, които са определено метафизически или постмодернистки, а и марксистите включително не говореха по ортодоксалния начин за марксизма. Пък и винаги имаше някой, за когото не се знаеше как е дошъл, и се мислеше: „Ето доносника, който ще отиде и ще каже: ама вие знаете ли какви работи се говорят на тая конференция?“ и ще я спрат. Ако имаше голям страх, ние самите щяхме да си наложим автоцензура. Много е повърхностна тревогата, че могат да спрат семинара. Ако имаше страх примерно, че някой може да бъде уволнен или ще му бъде прекратено академичното развитие, тогава бихме си наложили автоцензура. Такава тревога дълбока – не.

А вие сте още от самото начало?

Да.

А с какво се включихте тогава?

Ааа, на първата не бях. Не се включих с доклад. Изживявах се като твърде млад, за да се представя и аз като докладчик, но на втората вече се включих с два доклада, които предизвикаха много голямо впечатление. До този момент не съм много сигурен дали това впечатление не се дължеше и на парасъзнателната тяга у някои хора, които искат винаги да лидират, да ме привлекат на своя страна. „А, ето го този, открихме го, дай да го разхвалим, за да го привлечем на наша страна”. Другият колега, с когото винаги сме спорили и понякога споровете ни са били до границата на конфликта, Сашо Кьосев, той беше откритие малко преди мен. „Еее, какъв фурор, какво откритие, страшен!”. Той беше също един от организаторите. Или най-малкото – един от участниците. Те бяха приятелски кръг. Те, например, бяха. Марксистите и тези, които шеговито бяха наречени постмодернисти – Сашо Кьосев, Ивайло Дичев, но те независимо от своите различия във вкусовете, си бяха приятели отпреди това. Ние бяхме третата група. Така наречените метафизици или онтологици – аз, Здравко Попов, Цочо.

Каква беше атмосферата на тези събития?

Така неформална, разкрепостена, радостна, весела и същевременно – много стресирана. Както ви казах в началото – от ето тези непрекъснати очаквания, че сега могат да кажат „не”, от някакви санкции такива никой не се е опасявал истински, защото нищо кой знае колко революционно не е говорено тук, пък и след 84-85-та режимът допускаше в някакви маргинални публични или непублични пространства някой да се занимава и с Блажени Августин, Платон, дори Габриел Марсел, стига да не иска да ги публикува тези неща. Не ни опасяваха санкции отвън, по-скоро предателства отвътре. И ще трябва да ви кажа, че след като Деян-Деяновците предадоха Гьолечица и той мина в ръцете на Цочо, което стана също преди 10 ноември, нещата доста се успокоиха. Деян Деянов искаше на всяка цена да я запази. Ние някак по-лежерно гледахме на нещата, ако продължим – продължим, ако я спрат – спрат. Сега поради тази причина няма да се тревожим.

Значи като лидер посочват Деян Деянов?

Да. Безспорно. Сашо Кьосев също участваше, но той лидираше по вътрешна нагласа, той обича да лидира първоначално, той е лидиращ участник. Е, разбира се, и един, за когото не искам да си спомням, защото той – още преди 10 ноември – се впусна в номенклатурата, после – един от известните социолози-милионери. Това е Андрей Райчев. Той беше в приятелския кръг на Деян Деянов. Един от марксистите. Беше един от остракирани. След като се включи в кръга на ЦК на БКП, престаняхме да го каним и това е. По-умерени марксисти бяха Кольо Коев, сега е преподавател в Пловдивския университет, тогава беше от изявените. От групата на постмодернистите – безспорно Сашо Кьосев, Ивайло Дичев, който тогава още идваше, но се изживяваше по-скоро като писател. Малко по-късно започнаха да идват такива субекти, съвсем ексцесивни – като Иван Станев, режисьор в момента в Германия, Владислав Тодоров, негов диадок, неуспешен, според мен, негов последовател, метафизиците винаги сме били това, ние лидирахме.

Имаше ли такива, които бързо си тръгнаха?

Да. Имаше много хора, които идваха по веднъж, по два пъти и повече не се повтори. Имаше и такива, които по-бързо остаряха, как да го кажем. Например Александър Андонов, който по-рано стана доцент и професор, и някак си остаря по дух и престана да идва тук. Тук му се виждаше някак си неприлично ли, не знам. Но е помагал, разбрах, финансово дори. Но престанаха да идват. Любен Сивилов. И винаги е имало анекдотични фигури, които са идвали и продължават да идват, но това не е прилично да се каже... шутите на Гьолечица (смее се). Но и досега идват.

Т.е. най-здравото ядро сте вие, метафизиците, и постмодернистите?

Да, може да се каже.

А вие чувствахте ли се по-чувствителни, по-специални като група?

А, не може да се каже. Вижте, ще кажа нещо, което може да не го чуете от други. Аз не съм много голям приятел на автоматизацията на тази конференция. Тя е една общност от хора, които и без друго работят заедно, виждат се често, имат това като един носталгичен топос, в който се събират, но да се придава един по-голям ръст, почти едва ли не някаква дисидентска група да се дефинира от тая общност, е малко преувеличено.

Смятате, че до голяма степен се автоматологизира?

Да. Автоматологизира се. Това е безспорно. Е, преди 89-та година тази група създаде и няколко други по-малки семинари, които като че ли също имат тягата да се автоматизират, като че ли кой знае какво е станало сега. Просто в един момент дойде 10 ноември и всички започнаха да си спомнят, че са говорили неортодоксални по отношение на стария режим неща, но аз мисля, че това, ако засягаше по някакъв начин режима, той щеше на всяка цена да реагира.

А смятате ли, че критика на режима е била застъпена тук?

Не. За политика практически не се е говорело. С изключение на вицове, които са се разказвали.

А създадохте ли се силни приятелства?

Ааа... създадохте се и семейства, и любови имаше..(смее се). Де да знам... аз лично съм по-студен и по-индивидуалистичен, тук силни приятелства не съм създавал. Може би една-две любови да съм имал. В началото, де. В началото. Аз съм тук от 83-та година все пак, това са 30 години.

А страхувахте ли се тук, че може да сте следени?

Ми... пак казвам... по-скоро не ставаше дума за истинското следене, което се извършва от Държавна сигурност, а по-скоро ние опознавахме сред хората, които идват случайно, хора, които са изпратени не като сътрудници на ДС, а като хора, които биха донесли по чисто

кариеристични причини, ние ги познавахме. Възможно е за някои от тях да сме грешали, защото имаха неприятно излъчване, но по-скоро ги опознавахме твърде добре.

Имахте ли някаква точно установена периодичност на събиранията?

Да, да, общо взето.

А освен Гьолечица?

Ами, най-вероятно този приятелски кръг – Деян Деянов, Сашо Кьосев... може да са се събирали преди това, но аз не съм бил участник в тези други събирания.

Занимавахте ли се със сам-издат, имахте ли такава продукция?

Самиздат в България възникна буквално в навечерието на 10 ноември. Когато част от хората действително се включиха, но това вече е политическа дейност срещу режима. Това са т.нар. неформални групи, които се създадоха. Някои прераснаха и в партии след 10-ти. Част от нас бяха вече включени в неформални групи. И една от тях издаде две литературни списания, в които имаше и някакви философски есета. Но това буквално в навечерието. Ани Илков, да кажем, филологът... Там съм бил и аз... Аз се включих и в неформалните групи. Но това е политика вече. Там си беше опасно. Знаеше се, че могат нещо да ти направят, но това с хора, които са идвали тук, но тяхното членуване не израства от тези групи, това е друга активност. Тя, разбира се, беше катализирана от перестройката в СССР, всичко се раздвижи и се раздвижи и у нас.

Добре... имате ли манифест и твърда програма?

Не.

Администрацията в СУ съдействаше ли ви?

Не. Как ще ни съдейства, това е абсурд. Благодаряхме, че изобщо допуска такива конференции.

А как се отнасяха преподавателите?

Старите преподаватели се отнасяха с пренебрежение към нашите приказки тук и, доколкото научаваха за някои от тях, успяваха да организират свои малки отмъщения. Парадоксалното е, че най-много пострадаха точно неомарксистите. Това е почти обяснимо, защото отношението на старите марксисти към неомарксистите е като на ортодоксия към ерес, ереста е повече мразена, отколкото откровеното инакомислие. Деян Деянов, например, получи според мен забележителен кариерен удар от професора Добрин Спасов, макар че, ако го питате него, проф. Спасов винаги е бил много добър, много му е помагал. Учудвам се как забравя какви неща му е причинил.

Ако говорим за събиране, което е останало във времето, това несъмнено е Гьолечица. Кои са били най-интересните неща, които са се случвали тук, фигурите, които са правели впечатление, темите, какви са вашите ярки спомени?

Спомням си по-скоро оживени, горещи спорове и е учудващо, че не сме стигали до конфликт, т.е., това винаги се е удържало в рамките на едно единомислие – базисно, широко, което може би е наследено от това пораждање на Гьолечица в лоното на стария режим и базисната съпротива. Въпреки всичките спорове, ние седяхме заедно от другата страна на режима, което ни обединяваше. Имаше кризи, де. Малко хора ще го кажат. След 10-ти ноември започнаха да се появяват определени нюанси на политически различия, някои хора се промениха. Включително и аз станах вярващ, църковен човек. Даже имаше едни ламентации такива, колко бяхме единомислени, после как сме се разбягали всеки по своите ниши, един стана експерт по това, друг стана християнин... Но нещата бавно и постепенно отшумяха, това беше естествено...

Вие изпитвате ли някаква носталгия към времето тогава?

Трудно ми е да кажа дали изпитвам носталгия към собствената си младост или към онова, което е било тогава.

По-скоро към приятелските кръгове; тогава общуването по-пълноценно ли беше?

Да. Общуването беше по-пълноценно. Това е абсолютно безспорно. Действително имаше теми, които можеха да заинтригуват всички. Сега има някакво затваряне, не може да не сте го забелязали. Стана, казвам, нещо. „А, той е вярващият, не ща да те слушам!“. Веднага се привижда интенцията на заниманията на човека, може би и аз го правя.

Смятате ли, че ако не беше паднал режимът, това нямаше да се случи?

О, не мога да кажа в никакъв случай. Така че, наред с фактора режим, има и факторът остаряване.

А вие как реагирахте на промените?

Е, аз се лаская от мисълта, че участвах в тези промени. Бях един от основателите на едно от неформалните движения тогава. Веднага след това започнах да се занимавам активно и с политическа дейност. Никога не съм бил член на някаква партия, освен сега – в най-последно време. Но съм бил активен. Но това винаги е стояло на второ място след религиозните и философските ми занимания.

Кои от вас влязоха в политиката?

Андрей Райчев може да се сметне, че е влязъл в политиката. Всички други имаха позиции. Но само аз съм член на партия и на нейното национално ръководство.

Т.е., вашите цели и виждания са претърпели промяна?

Не. Аз се занимавам с политика заради каузата. Изявявам се като десен, смятам, че не са несъвместими нито философските, нито религиозните ми занимания с дейността в полиса.

А тогава какви бяха вашите цели?

Колкото може по-бързо да си отиде комунизмът. С всички средства. Участвал съм в митинги, такива неща... и много от хората тук също.

Как тази смяна конкретно е повлияла върху Гьолечица?

Просто една година прекъсна, после всеки от нас продължи да говори, бавно и постепенно, онова, с което се занимава. Може би малко повече сме говорили за политика в началото. Но имаше определена криза, защото на повърхността започнаха да излизат определени идеологико-политически различия и те започнаха да се забелязват. Може би ние няма да можем да се удържим като общност, така си мислехме. Но се удържахме де.

А университетът? Как той реагира на промените?

Не мога да кажа за такава голяма институция. Различни хора по различен начин реагираха. Самият университет... смени се ректорът... Това, което се случи във всички институции, се случи и тук.

А вашият кръг от познати?

Ами повечето бяха много радикално настроени към това – комунизмът да си отиде. Всички ние дълбинно ненавиждахме този режим.

А какво се случи с Вас, след като завършихте?

Ами първо работих в Института по философия като специалист, най-нисшето стъпало, нещо между секретарка и изследовател, след това защитих докторат, направих го по-бързо, отколкото се предвиждаше, за година и половина. Преработих дипломна работа в дисертация и стана по-бързо. При това като свободен докторант. Т.е., не съм бил официално на стипендия. И понеже го направих към университета, се спасих от БАН и дойдох тук.

Смятате ли, че университетът Ви е отнел нещо?

Не, би било изключително глезено да кажа това. Той ми е дал възможността да живея един изключително свободен интелектуален живот, т.е. да не живея така, както живеят голяма част от хората, които ходят на работа, за които това е тегоба, аз никога не съм усещал професионалните си занимания като тегоба.

А липсва ли ви нещо от онова време?

Не мога да кажа. При остаряването човек не може да изпита достатъчно носталгия, защото това, което в момента го е хванало, някак си отпраща онова минало толкова далеч, че си казваш: хубаво е, че го живях, но то тъй или иначе е приключило.

Т.е. от позицията на настоящето, Вие не може да имате поглед върху тогава?

Нямам емоция върху тогава. Мога да имам разсъждения върху тогава. Но нямам емоция. Предполагам, че много хора ще изиграят емоция. Аз имам разсъждения. За тогава и сега.

И последно... може ли да се говори за университетска култура в това време?

Може да се говори за някаква култура на по-младата генерация във ФФ. Аз нямам поглед върху останалата университетска култура. Но, във всеки случай, за чест на ФФ трябва да се каже, че такива общности се създадоха тук във ФФ, благодарение на тази генерация, към която принадлежим всички тук, с определени разлики в годините, но те не са повече от 3-4 години, плюс-минус.